

Dialog byl natočen ve středu 18. května 2011 v dopoledních hodinách v prostorách pracovny paní Zdobinské ve firmě Blažek Glass s.r.o. Olbrachtova 600 / II, Poděbrady.

MS: *Rád bych se zeptal, jak jste vnímala rok 1989? Co pro vás znamenal? Jaká byla vaše očekávání, naplnila se?*

LZ: Pro mě byl jednoznačně rok 1989 zlomový. Nedoufala jsem v tak zásadní změnu režimu a politického stavu u nás v zemi. Zlomový byl i proto, že v roce 1989 jsem čekala své první dítě. Dlouho jsem váhala, zda je dobré přivést dítě na svět v Československé republice. Mezinárodní i tuzemský vývoj však „nabral“ naprosto jednoznačný směr, a proto jsme se nakonec s manželem dohodli, že děti mít budeme. Že naše tehdy již desetileté manželství povýšíme z života v páru na život v rodině. Šťěstí nám přálo a záhy jsem otěhotněla. V dubnu roku 1990 se mi narodil syn.

MS: *Při této příležitosti je vhodné se též zeptat, jak změnu vnímal váš otec, který pamatoval kritické roky, kdy se komunisté chopili moci.*

LZ: Myslím si, že to byla určitá míra satisfakce, jak pro mého otce, tak pro jeho sestru, která byla nedílnou součástí rodiny Blažků, i pro babičku. Nyní sice posouvám historii dále. To nebyl pouze rok 1989, ale i roky následující, kdy se jednalo o vrácení majetku. I rok 1989 byl zlomem, který jsme vnímali jako určitý návrat práva.

MS: *Tedy možnost, že můžeme jít cestou, kterou šli lidé v první republice. Zde se tedy dá nalézt paralela. Nová doba mohla být pro mnohé výzvou ...*

LZ: Ne nadarmo se říká, že člověk nevstoupí dvakrát do téže řeky. To proto, že návrat k pořádkům první republiky v roce 1989, jak je znali naši předkové, nebyl možný. Spíše v tom vidím návrat osobní svobody, možnosti projevu osobní vůle, osobního názoru. To proto, že pokud v době socialismu někdo z rodiny zvažoval možnou emigraci, nikdy by nebyla motivována ekonomicky, ale osobní nesvobodou.

MS: *Tedy díky tomu, že člověku nebyla dána možnost naplnit svůj život tím, oč usiloval. Podle toho, jak sleduji vaše postoje, primární je pro vás schopnost seberealizace a druhotná je hmotná stránka věci.*

LZ: Ráda bych řekla, že tomu tak je. Přesto si člověk ve svobodném světě uvědomí, že ne vždy jde jedno oddělit od druhého. Leckdy je nutné mít základní ekonomické prostředky, aby člověk mohl realizovat to, co chce, to, oč usiluje, po čem touží. Nyní nemyslím na hmotná zabezpečení, ale třeba na obyčejné cestování.

MS: *Ano, stačí si vzpomenout, že když chtěl člověk za minulého režimu vycestovat, musel mít devizový příslib, zvací dopis. Člověk byl státem sledován. Mnozí lidé to neunesli, bylo to ponižující, a proto emigrovali. V naší republice proběhly dvě velké vlny emigrace. Byl to rok 1948 a rok 1968.*

... Komunismus a vykročení z něj ...

MS: *Než bychom k vaší profesi, činnosti, jistě je vhodné se zeptat, jak vnímáte minulý režim a realizovatelnost ideologie komunismu?*

LZ: Myslím, že to částečně vyplývá z předcházejících odpovědí. Dobu socialismu považuji za čas nesvobody, a to jak duševní tak i materiální. Hrozná byla ta všeobecná přetvářka, všudypřítomná

hrozba a nedůvěra i v blízké známé. Ten režim byl zločinný, zdevastoval myšlení některých lidí na dlouhou dobu. Komunismus je utopie.

MS: *Je možné považovat procesy rolem roku 1989 za jasné vyvrácení této utopie a vítězství liberální demokracie?*

LZ: Já v to věřím a doufám, že tomu tak je. V dnešní době informačních technologií by ani nebylo u nás možné vrátit se zpět do doby socialismu. Vždyť jedním s pilířů té doby byla nevědomost, ve které byla většina lidí držena.

MS: *Demokratický systém vystřídal totalitu a komunismus. Co dle vás znamenalo budování demokracie v kontextu čtyřicetileté zátěže totality?*

LZ: To je velmi složité. Odpověď na tuto otázku jen několika slovy není možná. Jak jsem již uvedla, socialismus zdevastoval myšlení spousty lidí, jejich morální hodnoty. Mnoho lidí se chtělo zviditelnit, získat si svoji pozici. A tak často místo toho, abychom se rozhlédli a využili zkušeností z jiných zemí, vymýšleli jsme již vymyšlené, a ať již úmyslně nebo prostě proto, že chyběly zkušenosti, udělali spoustu chyb. Ale nechci být negativista, stále jsem přesvědčena, že toho dobrého bylo víc a že se nám časem podaří postupně vše napravit.

... Svoboda ...

MS: *Ve svých slovech zmiňujete nutnost svobody. Rád bych se zeptal, zdali jste v počátcích věděli, jak se svobodou naložit. Otázku jsem položil proto, že existence ve svobodě není jednoduchá, a člověk je svobodný pouze tehdy, když jeho konání je doprovázeno odpovědností.*

LZ: Zdali jsme věděli, co dělat se svobodou? Věděli jsme to. Ve chvíli, kdy atmosféra byla taková, že již došlo k uvolnění mimo Československo. Rozhodli jsme se s manželem založit rodinu, a tak se stalo. To bylo naše první a nejzásadnější svobodné rozhodnutí.

MS: *Aspekt svobody se zde projevil ...*

LZ: V té době jsem se věnovala prvnímu dítěti, což mě plně zaměstnalo. Krátce po narození syna jsem přišla znovu do jiného stavu. V roce 1991 se mi narodila dcera. V úplných počátcích toho uvolnění, v počátcích soukromého podnikání, jsem plnila roli matky. Plnila jsem ji ráda, plnila jsem ji s chutí, protože jsem ji dlouho odkládala. Neměla jsem ani touhu věnovat se něčemu jinému. Na druhou stranu - zde nemohu hovořit za svého otce, svou rodinu. Myslím si, že i oni věděli, že nastal svobodný čas, tedy se rozhodovali podle toho.

MS: *Co společnost? Jak ona reagovala na svobodu? Hodně lidí vyžilo možnost podnikání ...*

LZ: Promiňte, ale asi neodpovím přesně na to, na co se ptáte. Přesto malou zmínku, vidím v tom jakousi paralelu. Větší část svého života v socialismu jsem žila ve Vyškově na Moravě. Do Vídně to bylo kousek, ale nemohli jsme tam. Ještě před Vánocemi v roce 1989 bylo Rakousko první stát, kam jsme mohli vycestovat. Pořádaly se autobusové zájezdy, my s manželem jsme jeli taky, já jsem byla již pět měsíců těhotná. Dodnes si vzpomínám na to, jak po příjezdu do Vídně se všichni rozběhli po obchodech, nakupovali, „oči navrch hlavy“. My s manželem jsme šli po Mariahilferstrasse, vstřebávali tu předvánoční atmosféru a kupovali si mandarinky. Chutnaly tehdy báječně. Každý prostě s tou novou svobodou naložil podle svého.

... Svoboda k podnikání a restituce ...

MS: *Uvažovali jste hned v počátcích, že byste se stali podnikateli? Měli jste na co navazovat a*

opatření v té době prováděná tomu přála.

LZ: Od počátku jsme věděli, že půjdeme cestou osobního podnikání, přestože v roce 1989 jsme ještě nevěděli, že firmu dostaneme zpět. Záhy byly vyhlášeny restituce a bylo jasné, že o vrácení firmy budeme žádat a tak se i stalo. Směr byl v podstatě dán žádostí o restituci. Musím zdůraznit jednu skutečnost, že moje vůle podnikat v této rodinné společnosti byla nulová. Byla jsem do té role dotlačena situací, okolnostmi. Vlastně jsem se do jisté míry zdráhala tu roli přijmout. Má představa o podnikání byla totiž poněkud odlišná od toho, co dělám dnes. Byla jsem si jistá jen tím, že nechci být v roli zaměstnance.

MS: *Jinými slovy chtěla jste si organizovat svůj čas.*

LZ: Ano, a podnikat. Velmi záhy to bylo determinováno restitucí. Když jsme společnost získali zpět v roce 1992, první úvaha byla, že firmu prodáme, a zisk z prodeje použijeme pro rozvoj jiného podnikání. Tehdy se proti tomu postavila rodinná rada s odůvodněním, že je nutné obnovit tradici, kterou kdysi můj dědeček založil.

MS: *A stalo se ...*

LZ: Zpočátku se toho ujal můj tatínek, který společnost řídil. Vydatně mu v té době pomáhala jeho sestra. V době, kdy společnost rozjížděla podnikání, jsem nepracovala, byla jsem s dětmi doma.

MS: *Sama restituce vnímáte jako zadostiučinění. Něco bylo komunisty ukradeno, čili jste to chápali jako přirozenou věc. To, co je ukradeno, musí být vráceno.*

LZ: Určitě jsme to viděli takto. Myslím si, že restituce byly na místě. Majetek, který byl kdysi zabaven, měl být navrácen majitelům. Tehdy byly stanoveny nějaké normy a požadavky. Můžeme diskutovat, zdali byly stanoveny správně, nějaké stanoveny ale být musely. Nebyly zde historické zkušenosti, stanovení norem a požadavků vyšlo tak, jak vyšlo. Dnes možná někdo namítne, že též přišel o majetek, přesto mu jej nevrátili. Vnímám to tak, že nějaké mantinely pro vrácení zabaveného majetku být musely. My pak jsme spadli do skupiny, která část majetku dostala.

MS: *Mohu se zeptat, co by vám správně mělo v lázních Poděbrady patřit?*

LZ: Nebudu hovořit o tom, co by nám mělo patřit, ale o tom, co patřilo mému dědečkovi v době před znárodněním. Vedle současného areálu společnosti stojí montovaná hala, kterou Sklářny Bohemia vybuďovaly v době socialismu. Vybuďovaly ji na pozemku, který patřil k původnímu majetku firmy. Pozemek nám tím pádem vrácen nebyl. Dokonce jsme na halu podali privatizační projekt. Nebyl to restituční nárok. Přestože jsme měli silný argument, že budova stojí na našem pozemku, nezískali jsme jej. Nechci zpochybňovat rozhodnutí, nechci spekulovat. Znárodněn byl i náš i rodinný dům, který stojí naproti areálu společnosti. Do roku 1948 v něm bydleli moji praprarodiče. Někteří zaměstnanci společnosti v roce 1948 upozornili, že je tam rovněž závodní jídelna, proto byl dům znárodněn spolu s firmou. Stejní lidé, kteří na dům upozornili, dostali posléze možnost dům odkoupit do osobního vlastnictví.

MS: *Proč jsem se zeptal? Je to proto, že restituce nebyly podporovány lidmi jako Václav Klaus, protože by to mohlo zpomalit proces hospodářské transformace, která začala v roce 1990 - 1991.*

... Aktiva jako závazek ...

MS: *Domníváte se, že restituce byla důležitá a pozitivní, neboť jste získali aktiva, která byla spojena s podnikatelskou činností vašich předků.*

LZ: Víte, je to velmi složitá věc. Uvědomuji si, že některé restituce pravděpodobně nedopadly nejlépe. Dokonce i část námi restituovaného majetku nám nyní již nepatří. Zmínila jsem to na počátku dialogu. Pro nás se jednalo o obrovskou satisfakci, ovšem na druhou stranu - o obrovský závazek, obrovské břemeno, protože jsme nemovitosti v Poděbradech dostali v provozuneschopném stavu. Chtěla bych zdůraznit jednu skutečnost. Můj dědeček svoji první firmu založil v Novém Boru. Odtud musel po anexi pohraničí v roce 1938 odejít a tuto firmu postavil v Poděbradech na zelené louce na přelomu 1939 - 1940. Bylo to ve válečném období. Přesto ten projekt byl udělán výtečně. Stavba byla dobře provedena. V roce 1948, tedy po osmi letech provozu, což znamená v podstatě novostavbu - nové objekty mu komunisté sebrali a znárodnili. Když jsme budovy dostali zpět, můj otec si musel vzít první úvěr na to, aby vůbec zabezpečil základní potřeby v budovách, jelikož zde bylo popraskané topení, netekla zde voda, byla zde rozbitá okna, a tak bych mohla pokračovat dále.

MS: *Sluší se říci, že budova, která byla předmětem restituce, byla součástí skláren Bohemia.*

LZ: Ano.

MS: *Tedy budova byla před zavěšením, protože se do toho za minulého režimu pramálo investovalo.*

LZ: A do čeho se vůbec za minulého režimu investovalo? V této budově měly Sklářny Bohemia jeden z provozů, který z mého pohledu, přinášel sklárnám poměrně slušný zisk, protože zde byla část brusičů, kteří v té době vytvářeli to nejcennější z českého skla. Hovořím pouze o tom, co se zde vyrábělo a co se dalo vyvážet.

MS: *Ve Sklárnách Blažek se zušlechťovalo sklo.*

LZ: Ano, byla zde rafinérie.

MS: *V tom pokračujete i vy, byť s jiným sortimentem. Nemáte pece, ale suroviny si necháte vyrobit a poté nastává fáze zušlechtění.*

LZ: Dovolte mi dokončit v krátkosti tu historii. Nemyslím si, že by budovy byly ve zcela dezolátním stavu. Spíše to bylo tak, že po vyžádání z titulu restituce Sklářny Bohemia, jakožto povinná osoba, budovy vyklidily a nezajistily je proti poškození, které opuštěním budov v průběhu zimy vzniklo.

Velmi rychle nastoupila celková devastace areálu, která vlastně byla způsobena tím, že rok a půl nebyly budovy využívány. Museli jsme investovat do obnovy a neměli jsme prostředky na další rozvoj. Kdyby tomu bylo jinak, měli bychom pravděpodobně i huť.

... Podnikatelství a privatizace ...

MS: *Dobrá, posuňme se dále. Co to znamená být podnikatelem na počátku transformace, když se trh postupně rozbíhal a lidé byli zvyklí, že hospodářské aktivity byly podřízeny plánu? Co bylo hlavní výzbrojí člověka, aby v počátečních letech uspěl?*

ZL: Skutečně těžká otázka. Nevím, jsem-li povoláná na ni odpovědět. Jsem samozřejmě přesvědčena o tom, že ruku v ruce s nějakými vědomostmi, které si člověk musel sehnat, šla pracovitost, vůle odhodlání a i kus toho štěstí.

MS: *Jak jste vnímala přikročení k privatizaci státního majetku. Ta byla zásadní, neboť se obnovovalo soukromé vlastnictví, jako jedna z podmínek utvoření tržního řádu. Do Československa přicházeli zahraniční investoři, jako byl Volkswagen do Škody - Auto, jenž měl dlouhodobý zájem. Jak rozumíte zjištěním, že mnoho miliard korun bylo prohospodařeno díky tomu, že byly privatizovány, avšak nebyly privatizovány společnostmi, které měly dlouhodobý zájem na rozvoji společnosti. To bylo jedním z důvodů, proč některé podniky, třebaže měly dobrou pověst, skončily.*

ZL: Soudím, že je to téma na dlouhou diskusi. Privatizace byla nutná. V ekonomice je soukromé vlastnictví důležité a je hnacím motorem. Pak je zde další otázka, nakolik byla privatizace provedena správně. Tím ale nezpochybňuji například kuponovou privatizaci. Pouze říkám, že pravidla mohla být nastavena trochu jinak. Není to pouze o kuponové privatizaci, ale o privatizaci jako takové. Přesto si myslím, zmínil jste zde Volkswagen, že byla spousta podniků, které byly privatizovány správnou cestou a které přinesly posléze tomuto státu nemalý úspěch i zisk. Souhlasím s tím, že byly některé jiné společnosti, které byly privatizovány špatně. Je otázkou, jestli je možné nastavit něco tak, aby vše bylo dobře. Nadarmo se neříká: „Kdo nic nedělá, nic nepokazí.“

MS: *S tím lze souhlasit. Nežijeme v laboratoři. Experiment se nedal předem vyzkoušet. Jde mi o to, že člověk, aby dobře uspěl, musí mít důvěru. Jsou lidé, kteří přišli k majetku „jako slepý k houslím“. Podnik vykradli a druhým zbyly oči pro pláč.*

LZ: Zřejmě to tak je. Hodně se však diskutuje o českém sklářství. Můžeme to vzít jako příklad právě tohoto problému. Tvrdím, že velmi často se na to díváme zjednodušeně. Vidíme pouze to, že někdo něco vykradl, měl z toho prospěch, užitek. Málokdo řekne k tomu A i B. To je to, nakolik životaschopné a nakolik dlouhodobě prosperující může být české sklářství?

MS: *Byly velké problémy se společnostmi Porcela Plus, Sklo-export.*

LZ: Ano. Jsem přesvědčena o tom, že se spousta peněz dostala jinam, než se dostat měla. Znova říkám, že ekonomicky silná společnost, která má budoucnost toho docela hodně vydrží. Jestliže se české sklářství dostalo tam, kam se dostalo, pak nevěřím, že je to pouze důsledek toho, že si někdo takřikajíc namastil kapsy.

... Neúspěch na trhu ...

MS: *Jinými slovy celý komplex nestojí na pár lidech, kteří používali nekalé praktiky, avšak je to způsobeno lidmi, kteří řídí podnik, či mají výrazné slovo v odvětví. Nedokázali správně reflektovat signály z trhu, pak bylo zbytečně vyrobeno to, co trh nežadá.*

LZ: Ano, to je důležitý faktor. Zdobené sklo, které bylo tradičně považováno za „klenot“ zpracovatelského průmyslu, je úplně jinde. Jen si vezměte, že velké sklárny, které byly provozovány v tradičních demokratických systémech, ...

MS: *... v Německu, ...*

LZ: ... kde byl Nachtman, také v Irsku, Británii. Všechny sklárny, pokud nepřevedly své výroby do Turecka, na Ukrajinu, do Polska, nebo radikálně nezměnily svůj sortiment, krachují. Soudím, že je to způsobeno tím, že sklo se ve světě vydalo jiným směrem, změnil se obecný vkus lidí. To, co dříve bývalo naprosto běžnou tradicí, že v každé domácnosti byl sekretář s broušeným sklem, je dnes považováno za přežitek a nikdo to tak nechce. Buďto se ve zdobeném skle musí nalézt nějaká cesta, jak vyrábět ručně zdobené sklo, ale ne pro obecnou potřebu, jak bylo vnímáno dříve, nebo jej nebudeme vyrábět.

MS: *Lze se domnívat, že dobrou paralelou k tomu jsou švýcarští výrobci hodinek. Také dělají klenoty. Říkáte, že sklářství, pokud má uspět v Čechách, by se mělo vydat cestou malých výrob, a ne velkých sérií. Zkrátka ty, které budou dělány na míru klienta.*

LZ: My musíme rozlišovat dva směry českého sklárství. Jedno je běžné užitkové sklo ze strojové výroby. Je otázkou, nakolik může svými výrobními náklady konkurovat stejně vyráběnému sklu z Turecka, z Mexika a jiných zemí. Myslím si, že problém je jiný. Sama problematiku velkých sklářských výroby, které jsou určeny k hromadné spotřebě, neznám. Nemohu dnes říci, zda například Crystalex je schopen udržet svou výrobu nápojového skla ve vztahu k jiným společnostem, které jsou zde po Evropě či jiných končinách.

... Značka ...

LZ: Bavíme-li se o broušeném skle, které bylo skutečně vnímáno jako klenot českého zpracovatelského průmyslu, pak dnešní svět je svět značek, svět jmen. A to jmen velkých, tradičních, které jsou velkými hráči na sklářském trhu. Mám pocit, že je zde jedna věc, která nejvíce poškodila náš průmysl. Je to přerušování kontinuity ze socialismu do dnešní doby.

MS: *Jsou to dvě generace, a to je velký zásah do myšlení lidí.*

LZ: Ano, je to otázka myšlení lidí. A také otázka značek. Pokud to aplikuji na naši společnost, Blažek Sklo bylo známo v Americe, jelikož můj dědeček i v době války, byl schopen firmu provozovat a udržet. Obchodoval i se Spojenými státy.

MS: *Soudím, že jste na přerušovanou tradici navázali. Uvádíte, že prodáváte své výrobky na celém světě.*

LZ: To ano, ale značka Blažek po dobu více než dvou generací na trhu nebyla. Nikdo si ji nepamatuje, jako je tomu naopak u švýcarských hodinek.

MS: *Snad díky tomu, že tam nezažili komunismus.*

LZ: Právě, přerušování kontinuity je zásadní. Já se snažím odpovědět na původní otázku, zdali by mělo české sklárství jít cestou klenotů. Říkám, že to si může dovolit sklárna Moser. Ten naštěstí podržel zvuk značky, a to i v průběhu socialismu. Všichni ostatní skláři se svou značkou šli pryč, nebo ji degradovali.

MS: *Byli sloučeni a jejich síla „ztracena“.*

LZ: Můžeme sice říci, že Bohemia Crystal má nějaký zvuk. Sama jsem několikrát byla ve Spojených státech, a když tam řeknete Bohemia Crystal, tak se vás polovina z dotázaných zeptá, co to je? My si myslíme, že to má zvuk, ale už je to jen iluze.

MS: *Říkáte, že si o svém poslání vytváříme iluze, ale oni pouze uspávají.*

LZ: S tím souhlasím.

MS: *Je dobré zmínit, že právě velká společnost Porcela Plus se honosila značkami, které měla zastupovat, aby vůči bankám měla lepší vyjednávací pozici, a ty měly zájem ji půjčovat. Projektu velké silné skupiny věřily. Víme, jak to dopadlo v roce 2008. Společnost se dostala do úpadku.*

LZ: Nyní bych neřešila otázku věhlasu značek. Například v Evropě povědomí o této značce bylo. Skutečnost je taková, že značku Bohemia Crystal si napíše na výrobek dnes kdekdo. V anglickém znění leckdy může znít pejorativně. Oni slovo Boheme ...

MS: *... spojují s jinými skutečnostmi a mají jiné asociace.*

... Perspektivy skla ...

MS: *Dobrá, rád bych se zeptal, jakou cestou by se mělo vydat české sklářství. Je dobré zmínit, že Češi vyrábějí sklo pro u nás dost rozvinutý automobilový průmysl. Díky tomu se o naší republice pejorativně hovoří jako o „montovně“ v srdci Evropy. Jaké jsou postoje vašich kolegů z asociace sklářského průmyslu ...*

LZ: Přiznám se, že jednání asociace sklářského průmyslu neúčastním, ačkoliv společnost Sklo Blažek je členem asociace. Nerada bych se k tomu vyjadřovala, neboť by to mohlo být zavádějící.

MS: *České sklářství zažilo v letech 2008 – 2009 krizové roky, pocítujete známky oživení? Společnosti, které byly poslány do konkurzu, opětovně obnovily svůj provoz.*

LZ: Netroufám si říci. Společnosti sice obnovily svou činnost. Nakolik je ale činnost udržitelná, nakolik jsou schopni svou produkci uplatnit na světových trzích? Sklářství je orientováno ve většině případů na export. V České republice nám všem exportérům nesmírně škodí velice silný kurz koruny, a to jak vůči euru, tak vůči americkému dolaru. Možná i proto, že sám americký dolar je slabý.

MS: *Shodou okolností česká koruna zažila velké korekce, i když na vzestupnou úroveň se opětovně dostala během zotavení z krize.*

LZ: Pamatuji si období, kdy jsme zde sjednávali obchody a dolar byl 36 korun. V roce 2011 je 16 korun. Dvacet korun rozdíl, které tam jsou, ty nám nikdo nenahradí. Pro země, kde se platí americkým dolarem je to pořád stejná měna, zatímco v době, kdy dolar byl 36 a možná více korun, jsme měli určité náklady. Dnes náklady dosáhly současné výše a proti tomu jde kurz dolaru. Zkuste uplatnit skleněnou vázu, která s výrobními náklady vyjde téměř na dvojnásobek a ještě je tam faktor kurzu.

MS: *Zde platí dvě slova. Jedno je tlak na větší efektivitu a druhé je přesun výroby do zemí, kde jsou cenové náklady nižší.*

LZ: Dobrá, pokud se bavíme o strojových výrobcích, tak prosím. Vraťme se ale k počátku. Co bylo klenotem? To byl především um lidí, manuální zručnost, historie, návaznost na to, co se zde dělalo dlouhá léta, kdy leckdy syn pokračoval v tradici, vyučil se sklářem, a to stejně jako jeho tatínek. Přesunout časem tuto výrobu někam jinam, kde kvalita produkce bude odpovídající té, jaká byla v minulosti, bude nezbytné.

MS: *S tím lze souhlasit. Pokud se ohlédneme po jiném průmyslu, a to průmyslu oděvním, zjistíme, že například textilní závody také touto cestou šly.*

LZ: V textilním průmyslu asi paralelu lze nalézt. Víte, sama trochu umím šít a v době socialismu jsem si nějaké šaty ušila. Naučit se šít na stroji není zase až tak obtížné. Nežádá to příliš velkou invenci. Jednoduše je to mechanická práce. Musí tam být manuální zručnost, nicméně manuální zručnost běžného řemeslníka. To, co je na textilní výrobě unikátní je návrh – design. Společnosti, které přesunuly textilní výrobu na Východ, však návrhářskou dílnu a zázemí společnosti ponechaly ve státech, kde samy vznikaly. Na Východě je manuální síla, která je levná a šije zadané výrobky.

MS: *Jinými slovy je to vymyšleno na Západě a vytvoří se to na Východě.*

LZ: U skla je to trochu jinak. Bavíme-li se o dekorovaném, ručně zdobeném skle, tam jedná o proces spolupráce brusiče s tím, kdo výrobek vymýšlí. To proto, že si můžete vymyslet design výrobku. Brusič za vámi přijde a řekne: „Toto se nedá udělat, musíme to tak a tak změnit, jelikož to z technického hlediska není možné.“ Brusič, jenž vytváří broušené sklo, tam má podstatně větší podíl

osobní svobody na tom, jak výrobek bude posléze vypadat, než šička na Východě, která tam šije rukáv od počátku do konce své pracovní doby.

MS: *Zřejmě je důležité uvést, že daná práce je velmi specializovaná. Dělník u stolu dělá pouze pár operací. To není možné ve sklářském průmyslu. Soudíte, že je to jeden z velkých argumentů proto, aby sklářská výroba zůstala v zemi, kde je výrobek vymyšlen?*

LZ: Ano, je to jeden z velkých argumentů. Jinou věcí je, jestli to společnosti vyrábějící sklo uživí.

... Pilník jako zbraň ...

MS: *Snad prosperujete.*

LZ: Ano, ale ne díky dekorovanému sklu.

MS: *Vaší zbraní jsou skleněné pilníky. Kdo přišel s tímto vynálezem?*

LZ: Zde bych ráda uvedla, že skleněné pilníky na nehty jsme jednoznačně začali vyrábět jako první na světě v roce 1997. Autorem několika patentů a původcem patentů je můj otec. Bohužel naše společnost vede v tomto směru některé spory. Sama je považuji za zcela účelové. Jsou vedeny především proto, že se skleněný pilník se stal ekonomicky silným artiklem. Nikdy by k nim nedošlo, kdyby tomu tak nebylo.

MS: *Ostatně spory o kvalitní značku můžeme vidět v pivovarnictví. Nádherným příkladem je budějovický Budvar.*

LZ: Ano.

MS: *Při této příležitosti bych se zeptal, jak společnost postupuje, co vše musí udělat proto, než pilník spatří světlo světa a dojde k zákazníkovi. Zajímá mě, jak společnost sonduje na trhu. Tuším, že jste jej uvedli v roce 1997, což bylo 8 let od roku 1989, a také pět let poté, co vám byl navrácen majetek.*

LZ: Hned od počátku jsme o skleněných pilnicích neuvažovali. Nebylo to prvoplánovitě tak, že bychom si řekli: „Hle, dostali jsme zpět společnost a nyní budeme pracovat na tom, že vyvineme skleněný pilník. Tak to nebylo. Zrod skleněného pilníku, byl determinován několika skutečnostmi. Nemáme hutní provoz, ale pro výrobu dekorovaného skla jsou zapotřebí tři základní kroky. Prvním je huť, kde se vyrobí polotovár, tím druhým je vlastní sklářská práce, rafinace skla a jeho zušlechtnění, broušení. Třetím krokem je pak vyleštění skla. To proto, že broušené sklo poté, co se nabrousí, je matné. Typický lesk, mu teprve dodává leštění v chemické leštírně. Dříve se v některých případech leštilo sklo i ručně. Již za dob mého dědečka bylo ruční leštění poměrně málo časté, používalo se jen u nejluxusnějších kusů. Tehdy, když jsme dostali firmu, se můj otec rozhodoval, zda zavést hutní výrobu, nebo leštírnu, jelikož mu bylo jasné, že pouze s rafinací tak velkou společnost, jako je naše těžko užijeme. Posléze se rozhodl vybudovat leštírnu. Postavil nově objekt včetně technologie, která mu byla dodána z Německa. Spolu s technologií chemického leštění zavedl i technologii matování tabulového skla. Společnost, která mu dodávala vlastní technologii pro chemické leštění, mu nabídla, že mu vybuduje za nějaký příplatek, jenž nebyl tak horentní, právě technologii na matování tabulového skla. To se psal rok 1995. Následně jsme začali vyrábět tabulové sklo, ale dodavatel nedodal s technologií dostatečné know - how. Dlouho se laborovalo nad tím, jak by matované sklo mělo být vyrobeno. To byl krůček k tomu, aby světlo světa spatřil skleněný pilník, jelikož při matování skla se podařilo dojít až k takové hrubosti povrchu, která vlastně brousila.

MS: *Jinými slovy objev byl spontánní, nezamýšlený.*

LZ: Vlastní objev byl spontánní. Také jde o to, že od objevu vlastnosti skla, že brousí, je dlouhá cesta k tomu technologicky zvládnout kompletní výrobu včetně toho, jakým způsobem se z velké tabule skla stane proužek, který posléze vezme do rukou žena a piluje si s ním nehty.

MS: *Nejen u nás, v české kotlině. Do toho bylo nutné velmi investovat.*

LZ: Ano, byly to investice. Byla to velmi intenzivní práce mého tatínka, jenž se tomu plně věnoval.

MS: *Jednalo se i o investici do výzkumu trhu ...*

LZ: Byly to například i rešerše trhu, na jejichž základě se optimalizoval tvar pilníku. Optimalizoval se i ve vztahu k použité surovině. To proto, že první pilníky, které jsme zde ručně vybrousili, byly destičkami bez specifického tvaru. Soudím, že se ušla obrovská cesta od prvního střepu, který brousil, až do konečné podoby pilníku, který se vyrábí do dnešních dnů.

... Lidé ...

MS: *Nesmíme zapomenout, že jste museli investovat do lidí. Sama říkáte, že sklářství potřebuje lidi, kteří umí, jsou šikovní a respektují tradici.*

LZ: Pokud se bavíme o výrobě skleněných pilníků, tak tam k nějakému zaškolení lidí došlo. Výroba není až tak náročná na zručnost a specifické znalosti lidí, kteří v té výrobě pracují. Zručnost, ale i talent je nutný u broušeného skla.

MS: *Je vhodné se zeptat, zdali vaše společnost cítí, že již neexistují školy, které vzdělávají mladé skláře. Zásah tomu dala krize v letech 2008 - 2009.*

LZ: Ano, ale soudím, že problém je postaven jinak. Nyní máme jisté portfolio zaměstnanců. I pro ty s obtížemi zajišťujeme práci. Přesto obecně v oboru chybí mladí lidé, kteří by vyšli ze školy specializované na zpracování či zušlechťování. My tuto skutečnost pocítujeme, ačkoliv nyní máme pracovní místa brusičů obsazena.

MS: *Potýkáte s přezaměstnaností?*

LZ: Snažíme se ji nemít, ale občas nám dělá starosti, abychom pro zaměstnance práci měli. Nebudu se zde tajit tím, že nebýt právě výroby skleněných pilníků, nebyli bychom tam, kde jsme. To je ekonomický motor této společnosti. Nemohli bychom si dovolit vyrábět broušené sklo.

... Stát ...

MS: *Jste podnikatelkou, je dobré se zeptat, jak vidíte stát. Dříve byl „za vším“. Nyní se snaží vytvářet legislativní rámce pro kultivaci podnikání, ochranu životního prostředí, kultury, dopravě, je důležitým hráčem v sociální oblasti ... Usnadňuje český stát podnikatelům život?*

LZ: To je velmi těžké téma. Pokud nechci být anarchistou a vnímám to, že jistý právní rámec podnikání a životu musí být dán, přiznávám, stát jistou roli plní. Je to však těžké. Zmínil jste legislativu. Jestli je něco špatného, na co bych si mohla hodně stěžovat, je to špatná vymahatelnost práva. Navíc se mi zdá, že firmy, které podnikají v rámci zákonných norem, dodržují všechny předpisy a nařízení, jsou znevýhodněny. Snadno jim konkurují ty, které svoje náklady dokážou snížit i na úkor zákonnosti.

MS: *Pocítujete nemožnost se domoci svých pohledávek.*

LZ: Nejde pouze o to. Soudím, že se jedná o vymahatelnost práva jako takového v rámci podnikatelské činnosti. Koneckonců máme naprosto konkrétní zkušenosti v oblasti skleněných pilníků. Pilník je patentován. Je patentován v mnoha zemích světa. Možnost vymoci právo z titulu patentové úpravy je nesmírně obtížné, zdlouhavé. Ten dlouhý proces a obtížnost vede pak k tomu, že se vytváří prostor pro rozvoj plagiátu, pro rozvoj nekalé konkurence, a tak bych mohla pokračovat dále.

MS: *Uvažujete nad tím, že díky špatné ochraně ze strany státu budete napodobováni Číňany?*

LZ: Již nás napodobují.

MS: *Podnikatel se tedy nemá obracet pouze na český stát, ale i na zahraniční společnosti.*

LZ: To jde ruku v ruce. Díky tomu, že zde bojujeme dlouhou dobu, že zde máme i problémy s vymahatelností práva, máme zkušenosti ... Vymáhání stojí jisté peníze. To vám nespadne do klína. Je nutné si platit právníky, je nutné danou situaci řešit. To jsou přece nemalé náklady. Ty poté musíte promítnout do svých výrobků. Jinak to není možné. Tyto náklady musíte zaplatit. V tu chvíli se stáváte nekonkurenceschopným právě ve vztahu k Číně, která v rámci legislativy nemá povinnost dodržovat z našeho pohledu téměř nic. To znamená, že český stát má v ochraně společností manko.

... Mezinárodní ohlasy ...

MS: *Poslední zastavení bych věnoval mezinárodnímu rozměru podnikání. Jaká část vaší produkce je exportována?*

LZ: Devadesát procent.

MS: *Ostatní připadá na český trh.*

LZ: Jsou to služby. Naše chemická leštírna leští v rámci dodavatelských služeb. Když vezmu část produkce leštírny, je tuzemská. Ta se nikam nedá exportovat. Část výrobků, které vyrobíme, prodáme i na tuzemském trhu. Mimoto nyní máme obchod v Poděbradech, kde prodáváme.

MS: *Když diskutujeme mezinárodní rozměr, neměl by chybět dotaz, jak jste přivítali vstup do Evropské unie a do jiných mezinárodních struktur?*

LZ: Víte, asi jsem dost proevropsky zaměřený člověk. Pochopitelně vnímám negativa, která zde jsou ve spojení s Evropskou unií. Přesto si myslím, že pozitiva převažují, a že vstup České republiky do Evropské unie byl rozhodně pozitivem.

MS: *Skutečnost, že jsou Češi v Evropské unii, se mohla projevit na rekonstrukci továrny, i jiných záležitostech.*

LZ: Pro nás jako společnost to bylo dosti výrazným předělem, jelikož celková rekonstrukce firmy, jak jste předeslal, proběhla za podpory fondů Evropské unie. V roce 2011 připravujeme další projekt na vzdělávání zaměstnanců, opět podpořený dotací Evropské unie. Myslím si, že ačkoliv jsou žádosti dost komplikované, přesto, když je projekt myšlen dobře, a když se čestně zpracovává, pak možnost jej získat, čerpat jej a smysluplně uplatnit, zde existuje.

MS: *Neučí tento přístup firmy, aby spíše nastavovaly ruku vůči Bruselu, než aby se snažily jít cestou, kterou šli vaši předci? Rodinný podnik založili v roce 1933.*

LZ: Rekonstrukci jsme museli financovat vlastními zdroji. Ještě dávno, co byla zaplácena poslední

faktura dodavatelské firmě, jsme peníze za rekonstrukci na účtu neměli. Mimo to, výše podpory byla 50 procent z celkové rozpočtové částky. Ta byla hodně převýšena, což hodně často u rekonstrukcí bývá. My jsme sice podporu získali, ale pochopitelně jsme museli z počátku vše financovat sami.

MS: *Zde je otazník. Nebylo by lepší, kdyby se lidé věnovali skutečné podnikatelské činnosti, než aby se zabývali papírováním, které je složité? Společnost, která žádá o tyto prostředky, obvykle potřebuje expertní tým.*

LZ: Ano, tvorba projektu do jisté míry složitá byla. Podávala jsem žádost ve spolupráci s firmou, kterou jsme si pro zpracování projektu najali. Osobně jsem se tomu nevěnovala. To proto, že bych si to sama netroufla zpracovat, i když jsem pak první projekt viděla, zase strašné to nebylo. Vlastní administrace projektu mi též složitá nepřipadala. Jistě, za ty peníze, které jsme dostali, stála.

MS: *Evropská unie rozděljuje mnoho a mnoho stovek miliard. Když se pak člověk podívá, jak to Evropě chodí, jaké krize Evropská unie zažívá, táže se, jestli to vůbec má nějaký smysl ... Zřejmě je otázka, jak se k tomu staví konkrétní lidé.*

LZ: Soudím, že je to více o lidech, než o rozdaných penězích. Viděla jsem pěkné projekty, které byly realizovány s podporou Evropské unie. Věřím tomu, že měly svou návratnost. Vždyť je to otázka podpory podnikání. To nejsou peníze zdarma. Jestliže jsme dostali podporu na rekonstrukci společnosti, pak jsme mohli firmu rozvinout více než bez podpory. To by se mělo vrátit zpět státu a potažmo i Evropské unii.

MS: *K tomu musí být odpovídající přístup, který je reprezentován třeba vaší společností. Pokročme dále. Jaké neuralgické body vnímáte v rámci proměn společnosti a hospodářství?*

LZ: Neuralgické body se snažím eliminovat.

MS: *Jakou vidíte budoucnost pro naši zem v kontextu evropské integrace a globalizovaného hospodářství. Jakým úskalím bychom se měli vyhnout?*

LZ: Lidský život je ovlivňován mnoha faktory, říci dnes, kam lidstvo spěje, co bude v budoucnu, to se odhaduje hodně špatně. Nejsem typ člověka, který by se bál ekologických katastrof. V tomto směru částečně souhlasím s panem prezidentem Václavem Klausem. Říkám částečně, jelikož jsou věci, o nichž se často přeme s mým mužem. On po přečtení knihy Modrá, nikoliv zelená planeta, dává panu prezidentovi více za pravdu než já. Jsou tam však jistá úskalí, která vidím. Zmínil jste osobní odpovědnost i ve vztahu k dotacím z Evropské unie. Myslím si, že osobní odpovědnost hraje svou roli vždy. Je nutné, aby si každý z nás uvědomil, že tu jednou po nás budou žít naše děti a pokud je máme rádi, a jestliže chceme, aby oni i jejich děti na zemi mohli žít spokojeně, měli bychom se chovat odpovědně.

MS: *Kéž by tomu tak bylo. Děkuji vám.*

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnila obnovy demokracie a kapitalismu?*

LZ: Jak jsem již uvedla dříve, v listopadu roku 1989 jsem byla těhotná a hromadným akcím jsem se vyhýbala. Manžel v té době pracoval ve firmě Utrin a ta na konci listopadu pořádala školení jakosti pro mimopražské podniky. V té době se dal zajistit amatérský záznam z Národní třídy. Manžel tehdy spolu se svým nadřízeným i přes obavy, zda to není nebezpečné, záznam zajistili a účastníkům

školení promítli. Lidé vůbec nechtěli věřit, že to je pravda. Když se mi pak na jaře roku 1990 narodil syn a v roce 1991 dcera, věnovala jsem se plně roli matky. Na nic jiného mi čas nezbýval.

MS: Účastnila jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?

LZ: Všichni v rodině jsme si koupili kuponovou knížku a postupně investovali. Akcie některých firem získané v rámci kuponové privatizace máme v naší rodině dodnes a my s manželem jsme si za prodej akcií z jedné naší knížky pořídili naši první zahraniční dovolenou.

MS: Co jste říkala na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nevedlo náhodou rozdělení k eliminaci slovenského nacionalismu, což vyústilo k lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také k opětovnému setkání v Evropské unii?

LZ: Rozdělení Československa jsem brala jako fakt a myslím si, že na něm obě země svým způsobem vydělaly. Zda pro Česko toto rozdělení mělo význam i v rámci Visegrádského společenství nebo Evropské unie si netroufám posoudit.